

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ «POLITICUS»

ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО - ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА: ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ТА
ШЛЯХИ МОБІЛІЗАЦІЇ РЕСУРСІВ»

30 квітня 2025 року

Одеса

УДК 321(477)(063)

С91

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(№ 17 від 26 червня 2025 року)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Музиченко Г. В. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Наумкіна С. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Гедікова Н. П. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Долженков О. Ф. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Каменчук Т.О. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Проноза І.І. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів : матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса 30 квітня 2025 року. Одеса ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», центр соціально-політичних досліджень «POLITICUS», 2025. 253с.

УДК 321(477)(063)

С91

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2025

© Центр соціально-політичних досліджень «POLITICUS», 2025

27. **Малюта В. В., Швець С. Л. PR-СТРАТЕГІЇ ЯК ЗАСОБИ ВПЛИВУ НА СУСПІЛЬНУ ДУМКУ** 136
28. **Мужеляк Ю. МОВНІ ЗАСОБИ МАНІПУЛЯЦІЇ У ПУБЛІЧНОМ ДИСКУРСІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ** 139
29. **Наумкіна С. М. МОДЕЛЬ «ВІЙСЬКОВОЇ ЕКОНОМІКИ» ТА ЇЇ ТРАНСФОРМАЦІЯ У «ЕКОНОМІКУ ВІДНОВЛЕННЯ ТА БЕЗПЕКИ** 142
30. **Наумкіна С. М., Долгов М. О. ДЕСТРУКТИВНІ ТА КОНСТРУКТИВНІ ВИМІРИ КРИЗОВИХ ЯВИЩ У ПОЛІТИЦІ** 149
31. **Наумкіна С. М., Левінець М. Ю. РОЛЬ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ** 155
32. **Наумкіна С. М., Попозгло А. С. ВІДБУДОВА УКРАЇНИ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ТА ФІНАНСОВІ ПЕРСПЕКТИВИ** 160
33. **Петраков М. О. МЕМОРІАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ: СТРАТЕГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ПАМ'ЯТІ ДЛЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ** 165
34. **Полуяктова О. В. ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ** 171
35. **Присяжний А. М. Проноза І. І. ПОЛІТИЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У МЕХАНІЗМАХ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ** 173
36. **Приходько С. М. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ: МОЖЛИВОСТІ, РИЗИКИ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД** 177
37. **Проноза І. І., Скоробогатов А. В. СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОНТРОПРОПАГАНДИ ТА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО МІЖНАРОДНОГО ІМІДЖУ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АГРЕСІЇ** 182
38. **Ростецька С. І. КОМПОНЕНТИ І МАРКЕРИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ** 187
39. **Руцький С. В. КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПЕРЕВАГИ ЯК ОСНОВИ МЕРЕЖЕВОЇ ВІЙНИ ЮРИДИЧНИЙ АНТРОПОЦЕНТРИЗМ ЯК ФІЛОСОФІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА** 191
40. **Скриль С. А. ЮРИДИЧНИЙ АНТРОПОЦЕНТРИЗМ ЯК ФІЛОСОФІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА** 197

МОВНІ ЗАСОБИ МАНІПУЛЯЦІЇ У ПУБЛІЧНОМУ ДИСКУРСІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

*Мужеляк Юлія,
студентка 3 курсу, спеціальність 052 «Політологія»
соціально-гуманітарного факультету
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса*

У сучасному українському суспільстві, особливо в умовах війни, соціальних криз і політичних трансформацій, питання впливу публічного мовлення на свідомість громадян набуває особливої актуальності. Одним із найпотужніших інструментів впливу є мова, яка може діями досвідченого комунікатора перетворюється на механізм маніпуляції. Сьогодні, в умовах інформаційного перевантаження, публічний дискурс дедалі частіше ґрунтується не на логіці чи фактах, а на емоціях, наративності й мовних шаблонах.

В тезах головна увага приділяється визначенню сучасних мовних засобів маніпуляції у публічному дискурсі України, виявленню найбільш розповсюджених лінгвістичних стратегій впливу та ризиків, які вони несуть у комунікаційному полі.

Одним із найчастіше вживаних мовних засобів впливу є лексика з виразним емоційним забарвленням. У політичному та медійному дискурсі широко використовуються такі слова й вислови, як «агресор», «окупант», «герої», «зрадники», «сепаратисти», «борці за свободу» тощо. Такі лексеми виконують функцію семантичного маркера, який закладає оціночний компонент уже в момент сприйняття інформації.

Як зазначає І. В. Іщенко, маніпулятивна сила емоційної лексики полягає в її здатності активізувати архетипи та культурні коди колективної свідомості. Наприклад, слово «зрадник» не лише позначає особу, яка вчинила зраду, а й викликає цілу гаму емоцій — від гніву до бажання

покарання. У цьому контексті лексика виконує функцію не тільки номінації, а й регуляції поведінки аудиторії [1, с.110-118].

Наступним потужним засобом маніпулятивного мовлення є вживання стереотипізованих конструкцій, які апелюють до уявної колективної думки: «усі розуміють», «немає потреби пояснювати», «відомо, що...», «будь-хто скаже» та ін. Такі мовні структури створюють ілюзію об'єктивності, водночас приховуючи суб'єктивну оцінку. Як зауважує М. П. Коваленко, це один із ключових механізмів «розмивання» особистої відповідальності за висловлене судження. Аудиторія схильна сприймати висловлену думку як загальноприйняту істину, зменшуючи опір до неї [2, с.85-93]. У результаті зростає ефективність нав'язування ідей — особливо під час політичних кампаній, соціальних обговорень або кризових подій.

У сучасному публічному дискурсі значне місце займає використання метафор, які дозволяють м'яко, але ефективно нав'язувати певне бачення дійсності. Наприклад, вислів «економіка буксує» замінює пряму оцінку «економічна криза» на евфемістичну метафору, яка зменшує тривожність і водночас вказує на проблему. Особливо часто вживаються концептуальні метафори: «боротьба», «шлях», «тінь», «засвітити», «очистити». Вони не лише збагачують мову, а й направляють думку реципієнта у певному напрямку — часто без його усвідомлення.

Як показано в дослідженні Л. Сорока, метафори виконують ключову роль у побудові постправдової риторики, де домінують емоції, символізм і наративність над фактичністю та логікою.

З початку 2020-х років у публічному дискурсі все більшої ваги набуває явище постправди. Це комунікативна ситуація, коли об'єктивні факти мають менше значення, ніж емоції, переконання або особисті переконливі історії. Мовні засоби, які використовуються в такому контексті, є максимально спрощеними, емоційними й часто гіперболізованими. Наприклад, у заголовков ЗМІ типу «Росія знову шокує

світ», «Героїв знову зрадили» — спостерігаємо елементи перебільшення, узагальнення та контрастування. Усе це підвищує вплив, але знижує достовірність інформації. У постправдовому публічному мовленні переважають заклики до ідентичності, страху, солідарності, які формуються переважно лінгвістичними засобами.

Сучасні платформи — Facebook, Telegram, YouTube, TikTok — стали не лише новими каналами комунікації, а й осередками новітніх форм лінгвоманіпуляцій. Особливо небезпечними є такі стратегії, як: Clickbait-заголовки (емоційна надмірність, сенсаційність); меми та візуальна семіотика, які поєднують мову з емоційним зображенням; хештеги як семантичні ярлики (наприклад: зрада, перемога, безвідповідальність).

У візуально-вербальному контенті найбільшу ефективність мають короткі й чітко структуровані фрази, здатні викликати реакцію менш ніж за 3 секунди. Це радикально змінює структуру маніпулятивного повідомлення, підвищуючи його емоційну силу.

Отже, мовна маніпуляція у публічному дискурсі — це складне й багатогранне явище, яке охоплює як традиційні лінгвістичні стратегії (емоційна лексика, стереотипні конструкції, метафори), так і нові технології цифрової епохи (клікбейт, візуально-вербальні форми, соціальні хештеги). Усе це вимагає від сучасного реципієнта підвищеної критичності, медіаграмотності та вміння розпізнавати мовну маніпуляцію на різних рівнях.

Список використаних джерел:

1. Іщенко І. В. Мовні засоби формування громадської думки у політичному дискурсі ЗМІ. *Український гуманітарний огляд*. 2022. №27. С. 110–118.
2. Коваленко М. П. Маніпулятивні стратегії в українських новинах: лінгвістичний аспект. *Мова і суспільство*. 2023. №2 (19). С. 85–93.